

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

**Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én
egy, illetőleg másfél iven.**

Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., **Hirdetések díja:**
100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő. Kis-Mester utca 1382.

Szegedi Sándor emlékezete.

A reformátusok debreczeni főiskolájának méltó gyá-
sza van, Szegedi Sándor főgymnasiumi tanár, a tiszántuli
ref. középiskolai tanáregyesület elnöke, zsinati képviselő,
a debreczeni ref. egyház presbytere, folyó évi márczius
17-dik napján délután 5 és fél órakor 5 heti súlyos szen-
vedés után, élete 57-dik, tanári hivatala 29-dik évében
elhunyt. Temetése márczius 19-én délután 4 órakor folyt
le, a nagy templomban imádkozott felette K. Tóth Mihály
ref. lelkész, a sirnál pedig rövid bucsuszt mondott Géresi
Kálmán volt tisztvársa és tanítványa.

Szegedi Sándor tanár született az 1825-dik év június
8-án Ordason Pestmegyében, Szegedi Ádám és Csapai
Sára szülőtől, atyja takács mester volt. A gyermek Sán-
dort Csapai Péter n. körösi lelkész vette gondoskodása és
pártfogása alá, s az ő felügyelete alatt Nagy-Körösön
végezte az elemi és gymn. s bölcsészeti tanfolyamot, azon
időben az egy évi gazdasági tanfolyammal együtt. 1845
őszén jött Debreczenbe s mint quadriennis diák kezdette
meg itteni tanulói pályáját s a jogi és hittanszaki tudomá-
nyokat elvégezve, 1848-ban a h. szoboszlói gymnasiumba
ment ki iskola igazgatónak, a hol egészen 1853—4. tanév
kezdetig működött. A kiváló szorgalmu, tanulmányozni
szerető ifju 1853-dik év június havában tartott egyház-
kerületi gyűlésen, a debreczeni főgymnasiumhoz választá-
tott meg rendes tanárnak, s tanári hivatalát azon év
őszén foglalta el. — Az 1860—1. tanévig, a magyar
nyelv és irodalom a 4 felső osztályban s a latin nyelv
egyik felső osztályban volt szaktantárgya; azon időtől
kezdve pedig mint az 5-dik osztálynak osztálytanára mű-
ködött egész haláláig. Tanári hivatalában kiváló szakér-
telem, nagy buzgóság és hivatottság jellemezték, magán
életében szeretet és jószág ékesítették.

Latin magyar szótár gymnasiumi használatra
Debreczen 1870. jeles műnek egyik főszerkesztője volt s
a mint az előszóban olvassuk, annak mintegy kéthar-
madát ő dolgozta; továbbá megjelentek tőle Szemelvé-

nyek T. Livius művéből gymnasiumi használatra magya-
rázó jegyzetekkel kísérve, Debreczen 1870. Szemelvé-
nyek P. Ovidius Naso műveiből, Debreczen 1870.

A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület eddigi
működését, nagy részben az ő odaadó és fáradhatlan buz-
góságának és tevékenységének köszönheti, azt nemcsak
szellemileg szolgálta, hanem az anyagi áldozatot is minden
évben meghozta, hogy annak kebelében a munkásságot
előmozdítsa és fokozza. Mert az a magát megnevezni nem
akaró tanügybarát, ki évenként 100 frankot ajánlott fel
pályadíjjul az egyletnek: bizonyára nem volt más mint
Szegedi Sándor.

Átalában a nemes czélu jótékonyság és adakozás
jellemvonásai közé tartozott, a mint azt végrendeletének
következő pontjai kétségtelenül tanusítják:

„Nagy-uj-utczai házam 1691. sz. alatt két rendbeli
t. i. ondódi és uj osztási monostori 20 és fél cat. hód
földjével együtt, legyen a debreczeni főiskoláé, oly föltétel
alatt, hogy ennek jövedelme évenként tőkésítették, mind-
addig, míg az így megnövekedett tőke és birtok jövedelme,
elegendő lesz egy tanári szék költségei fedezésére s
akkor a bölcsészeti tanfolyamban egy tanszék fentartására
fordítottassék (nyelvészeti, történelmi, bölcselmi).“

„Az ordasi ref. egyháznak 200 frt, hogy annak mint
szüleim Szegedi Szöködi Ádám és Csapai Sára nevét
viselő alapítványnak kamatjából, az iskolás gyermekeknek
részint tankönyvek, részint más hasznos népszerű könyvek
adassanak közvizsgálatok alkalmával, az alapítók nevének
megemlítésével. Ehez csatolandó azon mintegy 50 frtnyi
összeg is, melyet ugyan e célra már korábban adtam.“

„A debreczeni ref. egyháznak hagyok 500 frtot, hogy
annak mint nevemet viselő alapítványnak kamatjából
évenként egy vagy két szegény sorsu, jó erkölcsü és elő-
menetelü gymn. ref. tanuló segélyeztessék, a kiket a gymn.
tanárkar fog ajánlani, tekintet nélkül a születés helyre, de
a debreczeni tanárok, lelkészek és tanítók árvái különö-
sebb tekintetbe vétessenek.“

„500 frt mint nevet viselő alapítvány kamatja a debreczeni főiskolai felsőbb tanulók önképző egyleteiben, ugyanannyi a gymn. tanulók önképző egyleteiben, az önmunkásság serkentésére fordíttassék, az illető tanárkarok által meghatározandó módon.“

„2000 frt mint nevet viselő alapítvány kamatja adassék ösztöndíjjul részint gymnasiumi, részint theologiai szegény, szorgalmas és jó erkölcsű 2—4 tanulónak, kiket erre az illető tanárkar kijelöl, ordasiak vagy a két dunai egyházkerületből valók különösebb figyelembe részesítetvén.“

„A magyar tud. akadémiának, a Kisfaludy-társaságnak s a magyar írók segélyegyletének hagyok 100 – 100 forintot.“

„A mi ezen és még barátaim részére tett hagyományok s a temetési költségek kifizetése után fenmarad, ugyszintén a mit netalán ezután szerezhettek, legyen szintén a debreczeni főiskoláé, úgy hogy abból $\frac{2}{10}$ rész illesse a főiskolai tanári gyám- és nyugdíjintézetet, $\frac{3}{10}$ rész Márk Pál, Menyhárt János és Némethy Lajos barátaimat, $\frac{5}{10}$ szolgáljon alapítványul a pesti vagy kolozsvári egyetemen, vagy ha prot. tanárképezde állittatik fel — abban tanári pályára készülő ifjak ösztöndíjazására.“

Föl kell még említeni, hogy 1874-ben a tiszántuli egyházkerület által a könyvtár rendezése körül kifejtett fáradozásaiért 1000 frttal jutalmaztatván meg: ezen összeget is ugyanakkor már a tanári nyug- és gyámintézet részére adta s ezen alapítványa jelenleg 1300 frt.

A kiváló tanférfinak és nemes emberbarátnak temetése nagy részvét mellett folyt le; a m. szigeti, szatmári, h. m. vásárhelyi, kisujszállási, h. böszörményi, m. turi gymnasiumok képviselőket küldöttek a tanári egyesület buzgó elnökének ravatalához; a koporsót mintegy 12 szép koszoru díszítette, melyeket a baráti-, tisztvársi- és tanítványi hálás emlékezet és tisztelet rakott fel. — Géresi Kálmán tanár pedig következő bucsuszt mondott a boldogult sirjánál:

„A könnyű mellé melyet ravatalodra hullatánk, a hant mellé, melyet koporsódra végső búcsú gyanánt dobunk, itt a némaság és a halottak birodalmában, az élőszonek néhány őszinte hangjával veszek búcsút tőled, hamvaiddban is szeretett és tisztelt férfiú! barátaid, hivataltársaid és tanítványaid nevében, én ki barátod, hivataltársad és tanítványod valék.

Az első hang, a veszteségnek ilyen frissességében nem lehet más mint a panasz és a fájdalomé. Sokan érezük itt én tudom, hogy a te helyed melyet mint ember, mint tanár, mint nagy fontosságú de még alakulásban levő, izmosodásra váró intézetek buzgó elnöke, betöltöttél, keresni fog téged és nem talál meg többé. Azt a bölcseséget, higgadságot, egyszerű de szilárd és félre nem vezethető

ítéletet, melyet az életnek és hivatalos állásaidnak minden kérdéseiben tanusítottál, vajon az ideges kapkodás, ezen korszakában megtalálja-e azon ügy, a melynek szolgálatából kidőltél? A nemes humanitást, mely egész lényedet áthatotta, az eszmékért való igaz lelkesedést, mely annyival becsesebb volt, mert rajongás, előítélet, szenvedély és az eszmék legnagyobb ellensége az idétlen jóakarát nem zavarta, az okosság pedig mérsékelte, a szigort melyet mások iránt nem, csak önmagad iránt tanusítottál, ilyen összeköttetésben meglelhetők-e könnyen? Ime ezeket vesztette benned a közügy és a társadalom.

Családot nem alkotál. Annak a két egyszerű öreg embernek poraival, kiktől az életet vetted, és a kiket távol vidékről a nagy folyam partjai mellől, ide hoztál, hogy vénségökben ápolhasd mint egyetlen gyámoluk, nem sokára a te porod is vegyülni fog; családod csak ennyi volt.

De kedélyed, nemes szived, baráti hűséged azért a szeretetnek és barátságának olyan viszonyait teremtették meg számodra, a melyek — isten látja a sziveket, az emberek pedig a tényeket — hosszú évek próbáltatásain megizmosodva, majdnem egyenértékűek lettek a vének kötelékei által összekapcsolt legszentebb viszonyokkal. Barátságodnak ezen családja is, kipótolhatatlan veszteséget szenvedett halálod által, és sokan vagyunk itt sirod mellett még azon kívül, kiknek fájdalmunk inkább a szerető rokoné, mint a hivataltársé és tanítványé.

Tanítványaid, kik most szomoruan állják körül koporsódat, a bucsuvételnek ezen utolsó órájában megemlékeznek szeretetedről, jóságodról, türelmedről és a sikerről, melyet nem csak mint tanárjuk hanem mint atyjuk is velök szemben tanusítottál. Ime ezen viszony is szétszakgatott a halál által.

És növeli mindnyájunk fájdalmát, hogy tevékeny életednek teljes munkabíró szakában kelle tőlünk elragadtatnod, akkor a mikor már nem sokára méltó jogczimed lett volna, a munkában eltöltött élet alkonyán néhány esztendei megérdemelt pihenésre. Most is nem sokára itt lett volna a tavasz, már vártak rád udvarkertednek virágai és fái, miket úgy szerettél és ápolál, és ime a költőnek szavai teljesedtek, kiknek szépségét oly sok éveken keresztül magyaráztad tanítványaidnak „a fák közül miket oly gondnal ápolsz, egy sem fog a gyüölt kupresszen kívül, rövidéletű urát téged követni.“)

De jaj a férfinak, kire közérdekű fontos ügyek vezetése és előmozdítása, jaj a tanító embernek, kire fejlődő lelkek gondozása van bizva, ha sirjánál semmi más érzélem nem jelenik meg, mint egyedül a meddő a gyümölcstelen fájdalom. Mindnyájan érezzük, hogy a te sirodnál nem csak ez van jelen, nem is akarunk egyedül a fájdalom le-

*) *Harum, quas colis arborum, praeter invisas Cupressos, ulla brevem dominum sequetur. (Horatius.)*

verő érzetével távozni e helyről. Felemelő, vigasztaló, nemesítő gondolatok ébrednek szívünkben a fájdalom mellett ha életedre visszagondolunk. A tudomány, melynek egyszerű de becsületes munkása valál, megjegyzi nevedet; a protestáns tanításügy, melynek egyik vezérférfia voltál történetének lapjain megörökíti emlékedet; a tiszántuli középisk. tanáregyesület, mely szellemileg és anyagilag egyik megalapítóját, első megválasztott buzgó elnökét, tisztelte és szerette benned: érdemeidet, buzgóságodat és áldozatkészségedet fennen hangoztatja, hogy becsületes, áldozatokban gazdag életednek emlékezete el ne enyészzen soha. A főiskola pedig melyben sok hosszú éven át, a legszébb sikerrel vezetted az ifjúság lelkét és fejtetted elméjét, melynek virágzását és becsületét oly melegen sziveden hordozád, melynek érdekeit anyagi áldozatokkal is kegyeletesen előmozdítottad, benned legjobb és leghivebb szolgálóinak és jöltevőinek egyikét hirdeti és fogja hirdetni.

Tanítványaidnak lelkében megfakadnak és gyümölcsöket teremnek az általad elhintett magvak, hiszen ahoz értő kéz, szeretet és türelem vetette azokat, és midőn visszagondolnak az önvizsgálat komoly perceiben azokra, kiknek tartoznak hálával, te az első egyike leszel. Mi pedig barátaid és hivataltársaid soha el nem felejtjük a szeretetet és szíves indulatot, melyet irányunkban mindig tanusítottál, melylyel ügyeinket, érdekeinket sziveden hordozád, egyéniségednek nemes humanitását, szellemednek békés és nyugodt emelkedettségét; emléked áldott lesz közöttünk.

Teljesedett rajtad költődnek mondása: Non omnis moriar, nem egészen halok meg. "Az a részed a mi meghalt, a mi e koporsóban nyugszik fájdalmakat, gyötrő kinkokat okozott neked is, nekünk is. Fele e fájdalmaknak veled sirba száll, a másik felét mi hordozzuk tovább, de e perczen már érzem, hogy e fájdalmat szellemed, lelked, emlékezeted enyhíteni és nemesíteni fogja.

Béke hamvaiddal! Áldás emlékedre!"

A domestica és a Gusztáv Adolf-egylet

A református közegyház zsinatának 21-ik ülése és az 1881-ik év november 18-ka, korszakot jelölnek az egyház történelmében. Ez ülésben és e napon hozatott az egyházi közalapról szóló törvény.

Meg van tehát az egyházi közalapról szóló törvény és kétségtelen, hogy meg lesz ennek szentesítése is. Sőt e törvény életbe léptetésének meg lesz azon mindnyájunk által óhajtott eredménye is, hogy az anyagi megerősödés a szellemi fejlődést, az egyházi élet felpozsúdlését fogja előidézni.

A feladat azonban óriási, mert óriási a szükséglet, mely kielégítésre vár. — A költői lelkeselet követendő prózai munka fogja még csak megismertetni, a végrehajtó bizottsággal azon egyházi inséget, mely az ellenreformáció, a százados mulasztások és saját tehetetlenségünk folyamánya. Az

elszört csontok, a desolata ecclesiák majdan újra megmozdulnak és a társulásra képes új erők, új alkotások után vágyva, igényeikkel mind a végrehajtó bizottság elé állandnak.

Vajjon meg fog-e a végrehajtó bizottság küzdhetni nehéz feladatával és eleget tehetend-e majd a tömeges igényeknek?

Megvallom, sok idő fog eltelni, míg eredmény fog mutatkozni. Mert az alap eleinte lassan fog gyűlni és a folyóvá tehető segélypénzek csekélyek lesznek.

Mindezt azért jelzem, nehogy azt hitesse el magával a közegyház, mintha a közalapról szóló törvény életbeléptetésével, anyagi jobbléte minden óhajai teljesedésbe mehetnének. Jelzem ezeket még kiváltképp azért, hogy netalán egyoldalú és elfogult intézkedésekkel szemben, testvéri jó indulattal felszólaljak.

Egy oldaluságnak tartanám ha hazai református egyházunk, tekintettel a domesticára és daczára többször kifejezett, saját csatlakozási nyilatkozatainak, el nem akarná fogadni a Gusztáv Adolf-egylet már évek óta felé nyújtott testvéri, segítő kezét.

Viszont elfogultságnak kellene bélyegeznem, ha továbbá is egy nyilatkozatnak valaki közölünk, hogy szégyenletes koldulás a külföldi hitrokonok segélyének keresése. Meg nem engedve, hogy a külsegély keresése a koldulással lehetne egy sorba állítható, utalok azon egyedül helyes, magasabb szempontra, honnan a külföldi segély igénybevételét tekintenünk kell.

A jelen korban ugyanis a vasuti hálózat jóformán képezetivé tette az egyes országok határait s közel hozva, megismertette és egymással rokonszenvesekké tette a nemzeteket. Innen van, hogy közérdekű ügyekben közös actiora nyujtanak egymásnak kezét a nemzetek; meg lévén győződve arról, hogy az érdekközösség nemzetközileg is nagy horderejű tényező. A mértékek, a táviró, a posta és számos más ügy nemzetközileg intéztetik. Sőt protestáns ügyek is váltak már nemzetközi actió tárgyaivá. Ilyenek az evangéliumi alliance, a bel- és külmissziói congressusok, a vasárnap megszentelését előmozdító genfi és angol egyletek ügyei. Hasonló jellegű a Lipcsében székelő Gusztáv Adolf-egylet.

Ha tudnak honfiaink nemzetközi anthropologiai, földrajzi, statistikai stb. congressusokban részt venni, — ha tudnak egyházunk tagjai pan-presbyteri zsinatban munkás résztvenni; mért ne tudnának a Gusztáv Adolf-egylet ügyeiben a segélyezés és a segély elfogadásának munkáiban is?

Bizony nem válik szégyenére a református magyar embernek, ha testvéri összeköttetést kíván létesíteni a Gusztáv Adolf-egylettel, melyhez Franciaország, Helvétia, Hollandia és Németország nem uniált reformátusai mind tartoznak, közösen folytatva az egyleti munkát, mely nem más, mint: adni, hogy nekünk is adassék. Oly egylet, mely Braziliától Kairóig s a balti tengertől Algirig gyakorolja a protestáns egyházakat segélyező szeretet munkáit, nem koldusokat lát a hozzá folyamodókban, hanem megszorult testvéreket, kiken Jézus és Pál apostol meghagyásait teljesítik: „Valamit cselekedtetek e kicsiny atyámfiai közül, azt én velem cselekedtetek.“ — „Azért, míg időnk vagyon, mindegyikkel jól tegyünk, kiváltképpen pedig a mi hitünknek cselédivel.“

Egyes hazai ref. egyházaink éltek is a Gusztáv Adolf-egylet jótéteményeivel, de az ilyen rendszer nélküli kérvényezésnek eredménye számba sem vehető azon egyházi testületek segélyeztetéseivel szemben, melyek — ha nem is szervi, — de legalább testvéri összeköttetésben állnak a Gusztáv Adolf-egylettel.

Valóságos vétek lenne szegény ref. egyházainkat, ily összeköttetés mellözése miatt, megfosztani a testvéri segélytől, mikor a tömeges szükségletet a domestica jó ideig képtelen lesz fedezni.

A Gusztáv Adolf-egylet eddig már 15 millió márkát fordított, 2731 egyház segélyezésére és a magyar korona országában lakó protestánsok egyházainak egy millió márkán felül juttatott segélyt. Épen ezért kezdet kellene fogni a Gusztáv Adolf-egylettel és a domestica mellett a Gusztáv Adolf-egylet áldását is biztosítani inséges egyházaink részére.

Az egyházkerületek ki mondhatnák a Gusztáv Adolf-egylettel való összeköttetés szükségességét — és az egyetemes konventre menendő követeket utasíthatnák, hogy ezen társulás ügyét, a domestica végrehajtó bizottságának programjába felvétni igyekezzenek.

Az ezen új viszonyból folyó teendők a következők lennének:

1. A végrehajtó bizottság bejelentve a csatlakozást, hivatalosan érintkeznek a Gusztáv Adolf-egylet Lipcsében székelő központi bizottságával.

2. E bizottság terjesztené a segélyt kérő migbirált folyamodványokat a Gusztáv Adolf-egylet központi bizottságához.

3. A bizottság felhivná az egyházkerületeket évi járulékok begyűjtésére, melylyel az egyetemes ref. egyház járulna a Gusztáv Adolf-egylet nagy szeretet adományához. E járulékok lehetne pl. kerületenkint 100 frt.

4. Évenként vagy kétévenként követő által képviseltetné magát a ref. egyház a Gusztáv Adolf-egylet nagygyűlésein.

Jelen felszólalásom szolgálatot kívánt tenni egyrészt a Gusztáv Adolf-egyletnek, melynek testvéri hő óhaja a magyar ref. egyházat is számíthatni munkatársai közé; másrészt a ref. egyháznak, mint anyának, melynek számos szükkölködő gyermekei, a létesülendő domestica segélyén kívül, jó hasznát vehetnék a Gusztáv Adolf-egylettel való szövetség áldásának.

Vajha szavaim a kerületeknél viszhangra találnának!

Phlox.

Hadd pattogjon a szikra.

Nincs az egyházi élet minőségének ismertetésével foglalkozók, annak mozzanatait figyelemmel kísérők között egy se, ki ne észlelte volna ama lelkesedést, melyet a már megkeresztelt „országos ref. közalap” mint valláserkölcsei villanytelep létrehozott mind megannyi lelkesítő szikrákat.

Ismerjük a „Husz év után” cikket s több ilyeneket. Szívem mindezek által úgy érintetett, hogy áldozattételre hevült. Ez állapotban nyilatkoztam, ajánlást is tettem már régebben, de nyilatkozatom s ajánlatom — fájdalom! — n apvilágot nem látott.

Ismerjük, tudjuk, mit tett az érintett célból a zsinat. A lelkesedés tüzeit az egész prot. egyház földére világító lángban lobogtatta fel, midőn több szikrát egyesítvén az országos ref. segélyalapot megteremtette.

Igen, de a nagy áldozat is csak parányi azon célhoz viszonyítva, melynek eléréseért áldozni ma az Isten dicsősítésére és a felebaráti szeretett gyakorlására annyira sürgettetünk. És ha figyelembe vesszük, hogy anyaszentegyházunk hívei közt mily nagy a szükkéblőség: bizony tartani lehet tőle, hogy ha nem fogunk a munkához teljes erővel és buzgósággal, 40 vagy több év múlva sem lesz elérve a magas cél.

Ettől tart mindaz, kinek szívét lelkesítőleg érintette közelebről a zsinat áldozati tüzeinek melege és ki óhajtana, avagy óhajtja, hogy minél előbb testté legyen azon ige, mely kimondta, hogy segíteni kell! segíteni szükséges! ref. egyházaink, lelkészeink és tanítóink országos nyomorán, ettől tart, ezt óhajtja az e becses lap folyó évi 7-dik számában „egy szót” mondó lelkésztársam is, az országos ref. közalap javának érdekében. Ő apai hangon szól Apából. Szavát szívemre vettem, tehát fel is lelkesített, hogy újra nyilatkozzam, újra megtegyem ajánlatomat. De miért is ne nyilatkozzam? hiszen ha nem szólunk, úgy az apai jóakarát és áldozatkészség szikrája nem szül szikrát, sőt meddön kiálszik, — szólok tehát, hogy pattogjon a szikra, látha láng lesz belőle?! Vélemény bírálatba bocsátkozni nem akarván, mindenek előtt azt fejezem ki, hogy ítéletem szerint mindennek a mi esztendőnek nevezeték az újév első napján kellene kezdődnie, és így egyházi éveinknek is, de hát a közügyvitel szekerének a régi kerékvágásból egy szokatlan ujba terelése nagy döczenést okozna. De az országos ref. közalap javának érdekében az évváltoztatás nem is szükséges; nem! mert a lelkészek és iskolai intézetek tisztviselői áldozata, az által csak látszólagosnak tűnnek fel, vóltaképen pedig az egyházak és intézetek áldoznának. Olyformán lenne a dolog, mint mikor napjainkban az egyházak kedves lelkészek özvegye s árvái iránti nagylelkűségéből (?) 2—3 évre terjedőleg kegyeleteskednek, azt adják oda kegyeletfejében mit nekik amugy is meg kellene adniok, ha az özvegynek és árváknak nem, meg az elválasztott s közibök ment fungens lelkészeknek.

Mert avagy ha p. o. az 1881—2. egyházi évre 1881. polgári év december 31-éig megadják az egyházak és intézetek egyházi adóikat, tehát mint egyelőre vagy felül fizetik az 1882-ik év négy havára eső illetéket, de a lelkészek és intézeti tisztviselők 1882. év január 1-től követelik a magukét: vajjon kik áldoztak az országos ref. közalap javára?! Én úgy gondolom, hogy az egyházak és intézetek! Én tehát azt mondanám, hogy e célból ne háborgassuk egyházi éveink régi sormenetét, hanem ha áldozni akarunk, áldozzunk zaj nélkül, egyszerűen, ne látszólagosan és cifrán; adjuk oda mi lelkészek, tanítók évi fizetésünk $\frac{1}{4}$ -ét az országos ref. közalap javára kivétel nélkül mindnyájan!! Ez a mily egyszerű, tisztán érthető, épen oly világos, szép és magasztos áldozat leendő!

Vagy ha e felhívás még a legáldozatkészebb lelket is mint családfőt nagy megterheléssel rettentené s jobban szeretne más, ha tovább tartó is, de könnyebben hordozható terhet hordozni, — ám legyen! áldozzunk a szerint a mint állami adónkat, jövedelmünkhöz viszonyítva fizetjük, vagyis a ki p. o. 8 frt jövedelmi adót fizet, az áldozzék évenként 8

frtot az országos ref. közalap javára, a ki többet fizet az többet, a ki kevesebbet az kevesebbet áldozzék, de azokat, kik maguk is segélyezendők, tehát „erőtlenek,” se ne kívánjuk, se ne kényszerítsük áldozattételre!

Ez indítványomra vonatkozólag viszont indítványozom, hogy az egyházkerületek esperestjei indítsanak egyházmegyénként az esperesti és segédgondnoki ajánlást, például mutató aláírási íveket, mint leendő kötvényeket az egyházakhoz, lelkészekhez és tanítókhöz. És ha netalán valaki, vagy a legtöbb — vagy épen hideg megvetéssel, vagy csak szemszuró ajánlással, tehát nem az általam indítványozott ajánlási mennyiség kötelezettségével továbbozná az ívet: az esetben a legfőbb illetékes helyen hozassék az illetőkre kényszerítő törvény, hogy kiket szívök sugallata nem indit az erőtlenek segélésére, azokat törvény hajtsa betölteni az irás parancsát. Az ily önkéntes vagy kényszerített, de minden esetben fizetni köteles forintokat, minden esztendőben beszédhetné s hiszem, hogy ha bár van is elég baja s dolga, szívesen be is szedné az egyházlátogatást teljesítő testület s beszámolna ott, hol kellene!

Meg vagyok győződve, hogy indítványom különösnek tűnik fel a többség előtt, de hiába! ha a szabad akaratot, mint a példa mutatja, még oly egyének intézetek, és testületek sem hajlandók jóra fordítani, mint a kik a vallás-erkölcsi törvény által köteleztetve tartoznak érezni magukat az oly régen kitűzött magasztos célfelé törni, és ha igaz, hogy életszükséggé vált az országos ref. közalap létrehozása és pedig úgy, hogy abból mint üdítő forrásból csergedezzen is a szűkölködőket boldogító áldás folyama: úgy csekedjünk úgy, mint a szent cél elérése tekintetéből lehet.

Igy kell tennünk uraim! mert — bár csalódnám! — ha élünk megfogjuk látni, hogy az áldozattételre erkölcsileg köteleztettek magukra hagyása, illetőleg bizása folytán még 20 év múlva is, csak a kezdeményezésnél fogunk állani és oh mennyi meg mennyi fájdalmas sohaj száll fel, keserű köny hull alá azoktól, kiknek csak a reménykedés segélyezésök s kikért már oly régen pattognak a nemesebb szívek lelkesültségének szikrái!!

Igen! mert — szégyen bevallani, de ha igaz! miért hallgatnám el? a lelkészi karban sincs meg az a lelkesültség és buzgóság a tettek mezején, melyek nélkül pedig nagyot és dicsőt nem végezhetünk.

Hogy pedig én is ne csak beszéljek, hanem tegyek is: íme ezennel nyilvánosan kötelezem magamat, hogy az országos ref. közalap javára, ha Isten életemnek kedvez, 20 évig minden évben fizetek visitatio alkalmával, lelkészi hivatalom jövedelme után kivetett polgári egyenes adó mennyiségét. E folyó 1882-dik évre a mult évi polgári adóm szerint előre beküldöm a 8 o. é. frtot e becses lap szerkesztőségéhez.

Hogy mások követnek-é? az a mások dolga! mindenki maga ad számot a sáfarkodásról!

De vajha követhetnének mindannyian kik követhetnek, hogy haladnánk együtt Isten segedelméből legalább 20 évig az országos ref. közalap javának érdekében: akkor szikrák pattogásából, azok találkozáskor, egyesülvén, hiszem

— lenne oly tűz, mely mint a magyar prot. egyház lélekben, igazságban nyilatkozó áldozati tüze, világítana a szenvedők keblébe és melegitené azok szívét folyton-folyvást.

Nagy Elek,
kis-paládi lelkész.

A heidelbergi káté rövid története.

II. A három vitás kérdés.

(Folytatás.)

Az egész heidelbergi káté általában kifogások, gánccsokkodás, guny és megvetés tárgya volt a nem református keresztyének előtt. Voltak és vannak azonban egyes kérdések, melyek annak használatát, gyakorlati alkalmazását nagyban veszélyeztették s melyek miatt az egész káté vitás kérdések tárgyát képezte. A római katolikus theologusok és jezsuiták különösen a 80. kérdés felett botránkoztak meg; de mivel hazánkban az 1780. évi Landerer-féle kiadásban a 30. és 57. kérdés is, sugalmazás folytán elferdítve s kihagyásokkal adatott ki mai napig, tehát e két kérdést is botránkoztatónak tekintve, három vitás kérdéstről kell említenünk. Vegyük ezeket sorrendben.

A 30. kérdés az eredetiből fordítva így hangzik: 30. K. Hisznek-e azok is az egyedül idvezítő Jézusban, a kik boldogságukat és üdvöket a szenteknél, önmagoknál vagy egyébütt keresik? Felelet: Nem, sőt azok tettel megtagadják az egyedül idvezítő és megváltó Jézust, ha szinte dicsekednek is felőle. Mert vagy Jézus nem tökéletes Megváltó, vagy pedig a kik ezen Megváltót igaz hittel elfogadják, kell hogy mindent ő benne feltaláljanak, a mi boldogságukra nézve szükséges.

Az 57. kérdés ez: K. Mennyiben vigasztal téged a test feltámadása? Felelet: Vigasztal annyiban, hogy nemcsak lelkem vitetik az élet után azonnal Krisztushoz az ő fejéhez, hanem testem is feltámasztatván Krisztus hatalma által, ismét egyesül a lélekkel és Krisztus dicsőséges testéhez hasonlóvá lesz.

A legsérelmesebb 80. kérdés szószerint így van. K. Mi a különbség az urvacsora és a katolikus mise közt? Felelet: Az urvacsora arról tesz tanubizonyságot, hogy Jézus Krisztusnak a keresztfán teljesített egyszeri tökéletes áldozata folytán, minden bűneink teljességgel megbocsáttatnak; továbbá hogy mi a szent lélek által Krisztusba oltatunk, a ki most már emberi természete szerint az égben az Atyának jobbán van s ott kíván tiszteltetni. A mise pedig tanítja, hogy élők és holtak a Krisztus szenvedése által nem nyernek bünbocsánatot, ha csak érettök Krisztus, a misemondó papok által egyik napon úgy mint a másikon meg nem áldoztatik; továbbá hogy Krisztus a kenyér és bor színe alatt testileg ott van és ez okból abban kell őt imádni. És így a mise alapjában véve nem egyéb, mint Jézus Krisztus egyedüli áldozatának és szenvedésének megtagadása és átkozott bálványimádás.

A nélkül, hogy a multak hittani vitájába bele bocsátkoznánk, óhajtván a tisztán történelmi alapon maradni, csupán azt jegyezzük meg, hogy a 30. kérdésben a katolikus egyház a maga megigazulástánát, az 50. kérdésben a tiszt-

titó tüzről, purgatoriumról szóló kedves tant, végre a 80-ban az ostyaimadás sötét tanát érezte mélyen megsértve.

Mint közönségesen tudva van, az idézett kérdések közül a 80. hiányzott az első kiadásból. Már a második kiadásban benn volt az, még pedig e záradékkal: „a mise nem egyéb, mint Jézus Krisztus egyedüli áldozatának és szenvedésének bálványimádásszerű megtagadása.“ De miután épen ez időben tettek közé a trienti zsinat határozatai, a választó fejedelem, lelkében felindult azok tartalma fölött s indítatva érezte magát arra, hogy e kiadást mintegy visszavonván, az új s immár harmadik kiadásban a 80. kérdést ily éles záradékkal lássa el: „és így a mise alapjában véve nem egyéb, mint Jézus Krisztus egyedüli áldozatának és szenvedésének megtagadása és átkozott bálványimadás.“ Már az 1563. év végétől kezdve a káté rendszeren ez alakban jelent meg. Még azt kell megemlítenünk, miszerint nincs oly tankönyv, mely az isteni szabad kegyelem és a hit általi megigazulás tanát a római egyházzal szemben oly határozottan előadja, s a cselekedetekből való megigazulást a romanizmus más kinövéseivel együtt oly élesen bírálja s ostromozná, mint a heidelbergi káté. Ha a Tridentinummal szemben az evangéliumi álláspontot világosan, határozottan akarjuk felmutatni, akkor a német protestantismus minden korábbi hitvallás tételei még Luther kátéi sem bírnak elegendő győzelemmel. A heidelbergi káté van hivatva, hogy a tiszta evangéliumi egyházak részéről ezt a szolgálatot megtegye. S ezt tette a múltban, teszi ha kell a jelenben, s meg fogja tenni a jövőben is.

Erdős József.

(Folyt. köv.)

Felekezeti gymnasiumaink jövője.

(Folytatás.)

I.

Megállapítható tény, hogy a közszellem ma sokkal hajlandóbb kibékülni azon gondolattal, hogy az állam ne confiskálja az egyes felekezeteknek az oktatás vezetése körül szerzett jogait, ne nyilvánítsa veszélyesnek a kulturális téren való működését (természetesen a kellő ellenőrzés mellett;) ne tekintse semminek azoknak ép e téren szerzett érdemeit, sőt ismerje be, hogy a jelen pénzügyi helyzet mellett nem is bírná egy maga, a felekezetek segélye nélkül teljesíteni mindazon kötelességet, mely az oktatásügy monopolizálása mellett reá hárulna, mint a mennyire hajlandó volt néhány évvel ez előtt. Sőt talán épen a nyomasztó pénzügyi helyzet s hitem szerint e mellett a köznézetnek a felekezeti iskolázás iránt szándékosan előidézett elfogultságtól menekülése oka annak, hogy a törvényjavaslatból láthatólag, a középiskolai oktatásnál lehetőleg a felekezetek részeltetése és egyetértésével leendő rendezése tüzetten ki célul. Hogy a rendezés ily alapon sikerülhessen, annak természetesen conditio sine qua non-ja, az állam és felekezetek közt a békés egyetértés, egy célra, közös erővel, közös megnyugvással törekvés megteremtése. Mindaddig, míg vagy a felekezetek azt hiszik, hogy az oktatás terén szerzett autonómikus jogaikat, vagy egyik-másik különösebben kegyelt hitfelekezet kedvéért, vagy csak a divatossá vált

állami mindenhatóság eszméjének tetszelgésből az államok nélkül megrövidíti; vagy pedig az államhatalom nincsen megnyugodva a felől, hogy a vallásfelekezetek a nekik, az oktatás körül engedett jogokat nem zsákmányolják ki — a kulturális érdek segélyezésével — idegen célok elérésére, helyes megoldás nem jöhet létre.

És épen ezért, nekünk reformátusoknak kell legelső sorban fontolóra vennünk a következőket:

1. Gondoljuk-e azt, hogy a prot. felekezeteknek továbbra is, oly mérvű autonomia adandó, a milyen a többi, ez országban törvényesen bevett felekezeteknek nem adható?

A magyar államnak létkérdése, hogy ha az iskola ügy vezetését nem tartja meg kizárólag a saját kezében, az ő közvetlen vezetése alatt nem álló iskolák is mind olyanok legyenek, hogy sem a szellemi Sans Culotte-ismust ne terjesszék, sem a nemzeti öntudatot ne lazítsák, annál inkább ne álljanak idegen nemzetiségi érdekek szolgálatában. Azt gondolom, hogy nincs olyan elfogulatlan, értelmes protestáns ember, a ki be ne vallaná, hogy a prot. autonomia, legalább a mint eddig gyakoroltatott, ha nem nálunk reformátusoknál is, kik tösgyökeres magyarok vagyunk, tehát legfeljebb magyarságban hajthatunk tul, hanem ág. hitv. testvéreink és jogosztályosainknál, bizony szolgált néha s épen a papi és tanítói testület működése körében idegen — nem magyar — érdekek takarójául. S a többi felekezetek? Nem én mondom, mindenki tudja, hogy nem voltak s nem maradhattak mentek az ilyféle vádtól.

Azt mondjuk tehát, hogy rövidíttessék meg még az ág. hitvallásuak autonómikus joga is (mert hiszen ő köztök is vannak pánszlávok és szászok), csak a miénk reformátusoké hagyassék meg azon épségben, mely az állami főfelügyeletet a gyakorlat szerint eddigelé — mondhatjuk — a nullára redukálta? vagy hogy ugyan e jog terjesztessék ki a többi felekezetre is?

Nem szeretem a nagy szavakat, azért nem mondom azt, hogy a mai szabadelvű korban az egyoldalú privilegiumok fen nem tarthatók; csak egyszerűen azt kérdem: van-e olyan magyar református ember, a ki a pánszláv izgatásoknak s a szászok Európára szóló kultur-káromkodásainak ne óhajtana véget vetni? S ha nincs — mert hiszem, hogy nincs — hogy miféle jogi alapon véli az állami ellenőrzést (ellenőrzést mondok és nem többet) saját iskoláiból kizárhatónak, ha azt a vele ugyanazon jogi alapon álló ág. hitv. iskolákból maga sem óhajtja kizáratni?

De hiszen ez kérdésnek is felesleges. Magok a reformátusok eddigi legfőbb egyházi hatóságai, a superintendentiák, mindig elismerték az államnak iskoláik fölött legfőbb felügyeleti jogát, mind kulturális, mind nemzeti szempontból. Legfőleg az volt a vita — vagy eszmecsere tárgya, meddig terjedhet ez a jog?

2. Meg kell gondolnunk továbbá azt, hogy ha mint protestánsok (egyetemlegesen és nem mint reformátusok) magunk sem óhajtunk teljes és tökéletes (állami ellenőrzés nélküli) isk. autonómiát, hol kívánjuk megállapíttatni az autonomia határait? és pedig nemcsak a történeti jog, hanem a magyar nemzeti politika szempontjából is.

Azt hiszem ép a ref. superintendentiák eddigi felirataik és nyilatkozataikban megadták a feleletet erre a kérdésre. Mindig elismerték az államnak azon jogát, melynél

fogva meghatározhatja az autonomikus iskolákban is az elérendő képzettség minimumát s ellenőrizheti az iskolákban a szellemet is, azon tekintetből, hogy a netalán létező államellenes törekvések vagy hajlamok elibe idejekorán gátat vessen.

Ha pedig az államnak a fentebbiekben körvonalozott jogát elismerjük, a minthogy elismerjük, elismeri minden józanon gondolkozó protestáns ember, legfelebb az lehet a vita tárgya, hogy azon módok, melyeket az állam autonom iskoláink ellenőrzésére alkalmazni akar, nem teszik-e azt lehetővé, hogy az állami felügyelet közvetlen beavatkozására, rendelkezésre váljék? vagy pedig az állam által használatba venni szándékolt ellenőrzési eszközök, a szükséges felül nem bántók, nem törvényes jogainkat sértők-e? s nem tesznek-e ki bennünket ok nélkül az egyes állami közegek turbuzgóságából könnyen származható szeszélyeinek, boszantásainak?

Más oldalról pedig azoknak is, kik a felekezetek iskolai autonomiáját megakarják szorítani, jól meg kell nézni, hogy tul ne lőjenek a célon.

A legelfogultabb ember sem tagadhatja, hogy az állami ellenőrzésnek nem lehet egyéb célja, mint gondoskodni arról, hogy az ország kulturális érdeke biztosított legyen s a magyar állam-eszme, a valódi hazaszeretet, minden iskola növendékeiben lehetőleg ápoltsék, vagy legalább annak gyengítésére egy iskolában se történjék semmi.

Mindaz tehát, a mi e kettős cél elérését biztosabbá teszi, felveendő az alkotandó törvénybe, de ezen kívül, hogy úgy mondjam, ezen tul az iskoláknak teljesen szabad mozgás hagyandó — legalább az én véleményem szerint.

Hogy mennyi haszna van az autonomikus szabadságnak épen a tanítás-ügy terén is, próbáltam elmondani más-kor s elmondták én nálam sokkal jobban, sokan. Régi dolog, hogy egyéniség, jellem, csak bizonyos fokig szabad cselekvés-körben fejlődhetik. Különösen pedig a rubrikára szedett tanárnál nincs irtóztatóbb. A legjobb esetben is gépeket nevel, nem embereket. Az országnak pedig sokkal nagyobb szüksége van öntudatosan jól dolgozó, kötelességet érző és teljesítő, de a szükségben a kötelességen felül is áldozni tudó, magasabb eszmékért lelkesedni kész emberekre, mint rendszeren járó gépekre. Igaz, hogy ha az előbbi cél nem tudjuk elérni, jobb ha jó gépeket csinálunk mint rossz embereket. De azért igazán alkotmányos nép iskoláinak, soha sem lehet célja a gépműhelyvé válás, azoknak valódi embernevelő intézeteknek kellene lenniök.

De hiszen felesleges is ez általános phrasisok felmelegítése. A kik a rendszernek hajlandók feláldozni az embert, azokat úgy sem győzzük meg. Azokkal is bajos lesz boldogulni, kik természettől iszonyodnak minden rendtől s ha talán maguk volnának kormányon, önnön magukkal is meghasonlanának, annyira bele vannak merülve a minden korlától ment egyéni szabadság kultuszába. Jobb lesz talán végig tekinteni a törvényjavaslat részletein, melyek azon rendelkezései, melyek a culturalis és nemzeti érdeket szándékoznak biztosítani, elégségesek-e azok, vagy nincs-e bennök valami fölösleges? Próbáljuk meg tehát.

(Foly. köv.)

T Á R C Z A

Néhány vonás a baseli egyetem legrégebbi multjából és jelenéből.

(Folytatás.)

Hivatásunk s a tudomány terén elfoglalt állásunknál fogva bennünket közelebbről a theologiai tanszak érdekel, ennél fogva csupán ennek történetére szoritkozom. Nagyon kevés a mit mondani lehet róla. Rangját, méltóságát megőrizte ugyan annyira, hogy például egy theol. doktor a saját facultása különösebb engedélye nélkül, a philosophiai tanfolyamon még csaknem is olvashattott, de tevékenység tekintetében messze hátra maradt s néhány felvilágosodottabb tanárát kivéve, összes működése nem egyéb volt, mint kába küzdelem a megindult szabadabb szellemi fejlődés ellenében. Érdeme csupán annyi, hogy nem adta meg magát minden ellenállás nélkül. Lássuk röviden a tanszervezetet, a mely mégis érdekes és tanúságos s aztán végül egy pár szót külső történelméről — a mennyit tőlünk megérdemel.

E facultas külön anyakönyve csak az 1462-dik év őszén kezdődik s körülbelül ezen időtájról valók az annak végén álló rendszabályok is, melyek apróbb lényegtelen módosításokkal egész a reformációig érvényben maradtak. 15 pontja közül az első rubrica az isteni tiszteletre tartozó dolgokról (quae ad cultum divinum pertinent) tárgyal, melyben szoros kötelességévé tétetik a tanulóknak a templom szorgalmas látogatása, általában a vallásos-erkölcsei életre törekvés. A harmadik tubr. szól: de institutione decani et ejus officii. A decan ügyelt fel a rendszabályok pontos teljesítésére, a facultas könyveire, pénztárára, melylyel év végén beszámolt s kapott fáradságaért 1 frtot. Ő hivta meg írásban a facultas tanácskozásaira a magistereket, — tanulókat és baccalaureusokat csak azon esetben, ha amazok közül valamelyik meg nem jelenhetett. Ő készítette el az órarendet, s ahhoz szabni tartoztak magokat a tanárok, nehogy a különböző felolvasások ugyanazon órára essenek. Az ő megválasztatása utáni napon október 1-én vette kezdetét a cursus. Hetenkint három óránál többet adni egy tanár nem tartozott. Mik képezték a felolvasás tárgyait, nem tudjuk, csupán a kicsinyes polemizálás volt szigoruan megtiltva; de ha valaki eretnekséget tanított, az ellen küzdeni a többiek kötelesek voltak.

Az ordinarius professorok száma legfelebb 3, 2, többnyire csak egy volt. Igen csalódnék azonban valaki, ha a rendszer tanárok, a hetenkinti tanórák csekély számából, vagy a hosszura — junius 29-től szeptember 30-ig terjedő szünidőből ítélve, a felolvasások számát, a tananyagot, általában pedig az egész tanfolyamot kevésre becsülné. Az ordinariusok mellett nagy számú fiatal erőket látunk, kik a tudori czim elnyeréséért küzdenek. Akkor még értették e czim nagy jelentőségét s ki e méltóság birtokába jutni akart, az előtt egy végtelen hosszú pálya nyílt fel, melynek végére, hol dicsfénytől sugározva állt a doktori süveg, sok évek és hosszas tanulmányozás után érhetett.

Mindenek előtt jelentkeznie kellett a decannál, igazolni törvényes születését, bizonyítványt mutatni fel testi épségéről és arról, hogy magister artium-má léte óta, legalább 5 évig valamelyik theologiai facultason tanult s ha mást nem, de Lombard „sententiáit“ egészen végig hallgatta. Ha a facultas mindezen feltételeket rendben találta, vagy egyes hiányok alól az illetőt

felmentette, utasította azt egy magisterhez, a kinek vezetése alatt folytathassa tanulmányait. Első kísérletül tartott egy magisteri vitatkozást, melynek megtörténte után kellett és lehetett megkezdnie a cursust.

Megmagyarázás végett elébb egy ó- aztán egy új-szövetségi könyvet kapott, melyeknek fejtegetését ünnepélyes beszéddel, a felvett könyvre tett általános megjegyzésekkel kezdte meg, előre bocsátva, hogy hit- és erkölcsellenes dolgokat tanítani nem fog, sem pedig azon articulusokat, melyek Párisban és Baselben kárhoztattak, védelmezni nem fogja s ha netalán figyelmetlenség-ből valami olyast ejtene ki száján, azt előre is visszavonja. Ez tartott két évig, mely idő alatt baccalaureus biblicusnak nevezte-tett. Két év multán megkezdhetette a „sententia*-k magyarázatát, — ez levén a dogmatikának egyetemlegesen elfogadott tan-könyve — ugyancsak egy disputatióval. Ez idő alatt hívták sententiarisnak. Mindenik könyv bevégezése után a következő ma-gyarázhatására engedélyt kellett kérnie. A kezdet és végezet mindig ünnepélyes beszéddel történt. A harmadik könyv fejtegetésétől kezdve lett bacc. formatus. Ez tartott szintén két évig, de elvégezhetette egy alatt is, ha minden nap (dies legibiles) olvasott. Mig magisterré nem lett, minden évben egyszer a magisterek előtt nyilvános írás- és szóbeli vizsgát tett. A sententiák elvége-zése után itt maradt még két évig, mely idő alatt magát főkép a vitatkozásokban gyakorolta. Csak akkor jelentkezhetett a tudori vizsga letételére. Az erre kitűzött idő előtt három nappal adtak fel neki két ó- és két új-testamentomi könyvet, melyekre elké-szűlnie s a vizsgán mindenkinek kérdésére felelnie kellett. Ha az examinátorok meg voltak elégedve, akkor ajánlotta a facultas őt a korlátnoknak, ez ruházta fel aztán a licentia magistralis czim-mel — s akkor lett licentiatuus.

A hosszas tanpályának vége még akkor sem volt; a licentia csak engedélyül szolgált a doktori jelvények felvételére, melynek egy év alatt meg kellett történni. Ez vala a promotio, mely a tudori méltóság akkori nagy jelentőségéhez képest nagyszerű ünnepélyességgel ment véghez s egy doktor felolvasása nemcsak az egyetemre, hanem a városra nézve is nevezetes esemény volt. Lóháton, trombita harsogás közt adták tudtul a lakosoknak a nagy nap elérkezését; a doktorandust ünnepélyes menetben kísérték a székesegyházba, a hol aztán a város főembereinek, a tanács küldötteinek, bárók, grófok jelenlétében adattak át a doktori méltóság jelei; fenszóval, a bevett szokás szerint doktornak nyilvánították s mint új társat üdvözölték a béke esókkal (osculum pacis). Aztán következett egy ünnepélyes vitatkozás, melyben az új doktor a felvett tételeket minden oldalról jöhető meg-támadások ellen védelmezte. Ezzel tette le a „remek“-et s végző-dött be egyszersmind az ünnepélyes szertartás.

Fegyelem dolgában, a tanulók magaviseletére vonatkozólag itt is azon rendszabályok voltak érvényben, melyeket fentebb lát-tunk, azon kivétellel, hogy a hittanhallgatók a bursá-kban való lakásra nem köteleztettek. Felesleges ismétlésekbe azért nem bocsátkozom, térjünk át a helyett a tanszak rövid történetére.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Halálózások: Kassay Sámuel debreczeni főiskolai jog-tanár nője Budaházi Johanna, 10 heti kinos szenvedés után, életének 34-ik, boldog házasságának 10-ik évében mart. 14-én elhunyt, temetése 16-án délután 3 órakor folyt le.

A keserű megpróbáltatások és szenvedések ezen napjaiban, a midőn a mult év utolsó napján kis leánykáját jelenleg pe-dig a szerető hü nőt vesztette el, barátunk és tisztársunk — fogadja őszinte részvétünket!

Szeles József a mezőföldi ref. egyházmegye segédgond-noka, zsinati képviselő, folyó hó 15-én Enyingen elhalt élte 67-ik évében. Nyugodjék békével! Tehát a zsinaton je-len volt férfiak közül már 2-en hagytak ide bennünket.

Rózsa István pápai gymn. tanár folyó hó 20-án életé-nek 45-ik tanárságának 20-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt. Béke hamvaira!

Zsinati képviselők albuma. A mint az köztu-domásu, a zsinati képviselők arczképeinek kia-dására Gondi debreczeni fényképész vállalkozott volt, s miután az album immár elkészült, tiszte-lettel kéri a megrendelést tett zsinati képviselő urakat, hogy levelezési lapon tudassák vele, vajlon diszkötésben, melynek 1 frt 80 kr az ára, vagy csak közönséges kötésben 1 frt 20 kr ki-vánják az album megküldését?*)

Révész Imre emlékére a püspöki hivatalhoz befolyt adományok:

Sárközi egyház 1 frt.

Beregszászy László 1 frt.

B. Sámsoni egyházban gyűlt 1 frt. 20 kr.

T. Sassi egyházból: Sarkadi N. Imre lelkész 1 frt 10 kr, Zay Károly jegyző, Mátéh György bíró, Unyi Mihály 1—1 frt, Porta Sándor, Fodor Lajos, Hajdu Lajos 50—50 kr, Szabó Imre tan., Kiss Lajos, Bagi Lajos, Gálfi Sándor, b. Csató Sándor, Bagoly József, Papp Sándor, ör. Varga Sándor 20—20 kr, Mező József, Szentessi Sámuel, Boruzs Sándor, Szilvásy Mihály, Csató Péter, Gebei István, Körösy Sándor, Tóth Sándor 10—10 kr, összesen 8 frt.

Réthy József kálosi lelkész Gömörmegyéből 12 frt 19 kr.

Török-Szentmiklósi ref. egyházban: az egyház 5 frt, Polgár Mihály 5 frt, Szücs Károly 2 frt, Bagony Lajos, Szabó János és Vadai Ferencz lelkész 1—1 frt, Szöke Antalné 70 kr, Szücs István 60 kr, Szondy Károly, Kulcsár Ferencz, Szücs Antal, Elekes Mihály, Kuncze Albert, Szabó Elek, Dorka Sándor, Rátkai Bálint, Elekes Ferencz, Sánta Sámuel, B. Kis Sándor, Tóth Antal, Kretschmár Pál, Kopasz Sándor, Keményfi Radó 50—50 kr, Németh András, Fehér József, Öz István, Sánta Lajos, Rátkai József 30—30 kraj-czár: B. Kis István, Lovas Bálint, Szikszai Sándor, B. Kis Bálint, B. Pap Illyés, Buzás Péter, Cs. Fülöp János, Pató Ferencz, Varga József, Vas Péter, Varga Imre 20—20 kr, Tóth István 1 frt, Gyikó Ferencz 1 frt 50 kr, összesen 30 frt.

*) Tisztelettel kéretnek az egyházi lapok e felszólítás közzé-tételére.

Tartalom: Szegedi Sándor emlékezete. — A domestica és a Gusztáv-Adolf egylet. Phlox. — Hadd pattogjon a szikra. Nagy Elek. — A heidelbergi káté rövid története. Erdős J. — Fele-kezeti gymnasiumaink jövője. — Tárca: Néhány vonás a baseli egyetem legrégibb multjából és jelenéből. Kiss Bertalan. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**